

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ І ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Проблема гуманітарного компоненту в освіті існувала на всіх етапах історичного розвитку. У ставленні до гуманітаризації навчання завжди домінувало усвідомлення важливої ролі і значення наук про суспільство і людину, які вивчаються від найдавніших часів до сьогодні у школах, ліцеях, гімназіях, університетах, академіях та інших навчальних закладах.

В умовах тоталітаризму гуманітарні науки перетворювались владою в засіб обслуговування ідеології та політики правлячих режимів, що зумовило втрату цими науками свого суспільного призначення. Саме така ситуація, як відомо, склалась в колишньому Радянському Союзі, а також в інших тоталітарних державах, де всі науки про суспільство були поставлені в умови, коли вони мали лише обґрунтовувати і коментувати політичні рішення партійно-державного керівництва і давати їм так зване “ідеологічне забезпечення”.

Лише в умовах власної державності і демократизації суспільствознавці нарешті отримали розкріпачення і свободу наукового пошуку. Звісно, рівень суспільствознавчих досліджень академічних вчених і вузівських науковців ще далеко не у всіх випадках відповідає суспільним потребам. Від минулої епохи перейшло у сьогодні надмірне захоплення хвалебними гімнами – тільки вже не партії, а нації, суцільна героїзація та романтизація її історії, що допустиме в літературі та мистецтві, але не в науці. Не використовується вченими в достатній мірі креативний потенціал здорового скептицизму і сумніву. Нерідко схоластичні теоретизування підмінюють глибоке наукове осмислення досить складних і неоднозначних проблем реального життя суспільства, вироблення обґрунтованих висновків та рекомендацій. Суспільствознавство наше все ще перебуває у відчутній віддаленості від потреб і запитів практики. Час же настійно вимагає, щоб вчені-суспільствознавці чутливо реагували на динамічні зміни в житті, тримали в полі зору нові явища, робили висновки, які могли б правильно орієнтувати практику.

Залишається неадекватним світовій освітянській практиці і співвідношення часу, що відводиться у навчальних закладах на вивчення гуманітарних та інших дисциплін. Відомо, що у школах розвинених країн приблизно дві третини часу відводиться гуманітарним предметам, які формують особу, її світогляд, духовність, культуру, почуття.

Це добре розуміють в США, Японії та інших розвинених країнах, які не випадково, взявши курс на широку гуманітаризацію середньої та вищої освіти, досягли великих успіхів у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, що і зумовило в значній мірі їхні досягнення в економіці та розв’язанні соціальних проблем. Щоб випускник був не просто технократом, компетентним лише у своїй спеціальності, але й мав належний рівень духовної культури і широкий кругозір, за кордоном навіть у технічних вузах на вивчення гуманітарних наук відводиться від 25% до 30% і навіть до 40% навчального часу.

Особливої актуальності набула проблема гуманітаризації освіти нині, коли в умовах колосальних успіхів в сфері науково-технічного прогресу, реальними стають загрози для самого існування людства. Тільки моральний прогрес і увага до духовного світу людини зможе гармонізувати цивілізаційні процеси.